

УДК 614:631.3

Чемикос С.В., аспірант спеціальності 263 Цивільна безпека
Науковий керівник: Голінько В.І., д.т.н., завідувач кафедри охорони праці та цивільної безпеки

(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» м. Дніпро, Україна)

ОЦІНКА ПРОФЕСІЙНИХ РИЗИКІВ З БЕЗПЕКИ ПРАЦІ У АГРАРНІЙ СФЕРІ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ, ІННОВАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Проблематика професійних ризиків у аграрному секторі України є надзвичайно актуальною через високі показники виробничого травматизму та професійної захворюваності. Сучасне сільськогосподарське виробництво характеризується постійним ускладненням технологічних процесів, широким впровадженням високотехнологічного обладнання, інтенсивним використанням хімічних препаратів і мінеральних добрив, що створює додаткові передумови для виникнення аварійних та небезпечних ситуацій. Значний вплив на рівень ризиків мають також сезонний характер робіт та високі фізичні навантаження на працівників. Відтак, сучасні підходи до управління професійними ризиками повинні передбачати як традиційні методи контролю, так і новітні інноваційні рішення, спрямовані на профілактику ризиків, їх своєчасне виявлення і оперативне усунення.

Критичний аналіз чинної нормативно-правової бази України у сфері охорони праці засвідчив необхідність її гармонізації з міжнародними стандартами, насамперед з ISO 45001. Цей стандарт передбачає застосування системного підходу до управління ризиками через безперервний цикл удосконалення PDCA (планування – виконання – перевірка – коригування). Такий підхід дозволяє ефективно прогнозувати, оперативно виявляти потенційні небезпеки та вживати превентивні заходи для запобігання їх виникненню. Важливим є також впровадження системи управління ризиками на всіх рівнях підприємств – від керівництва до виконавців робіт, що забезпечує цілісність і комплексність у вирішенні питань безпеки.

Сучасне науково-методичне забезпечення системи управління професійними ризиками в аграрній галузі включає:

1. Конвенцію МОП №184 (2001 р.), що визначає міжнародні стандарти безпеки праці в агросфері та окреслює зобов'язання держав щодо ефективного контролю і нагляду за умовами праці[1].

2. Закон України «Про охорону праці», який формує правову основу для створення та впровадження ефективної системи управління професійними ризиками, регулюючи права та обов'язки як роботодавців, так і працівників[2].

3. ДСТУ ISO 45001:2019, який описує сучасні стандарти та підходи до організації управління безпекою та здоров'ям працівників, включаючи конкретні механізми профілактики і мінімізації ризиків[2].

4. Правила охорони праці у сільськогосподарському виробництві, які встановлюють детальні нормативні вимоги щодо безпечного виконання технологічних операцій та експлуатації виробничого обладнання[4].

Важливим аспектом підвищення ефективності управління професійними ризиками є впровадження сучасних технологічних інновацій. Зокрема, до таких інновацій належать безпілотні літальні апарати (дрони) для дистанційного моніторингу стану сільськогосподарських земель та техніки, автоматизовані системи контролю технічного стану обладнання, GPS-технології для оптимізації маршрутів та запобігання аварійним ситуаціям, а також інтеграція програмних засобів зі штучним інтелектом для здійснення глибокого аналізу ризиків, їх прогнозування та розробки оперативних рекомендацій щодо їх мінімізації. Окремо варто зазначити перспективність

використання інтернету речей (IoT) для створення мережі сенсорів, які забезпечують безперервний моніторинг умов праці.

Ключовою передумовою ефективного управління ризиками є формування та підтримка культури безпеки на підприємствах аграрного сектору. Це включає регулярне навчання та тренінги для працівників, інформаційні кампанії щодо правил безпеки праці, впровадження програм психологічної підтримки, активне залучення працівників до процесів ідентифікації потенційних небезпек та розробки заходів щодо їх запобігання. Особливу увагу слід приділяти мотивації працівників до дотримання стандартів безпеки, розвитку свідомого ставлення до власної безпеки та безпеки колег, а також забезпеченню відповідальності керівників за підтримку належних умов праці.

Перспективні напрями розвитку системи управління професійними ризиками передбачають подальшу цифровізацію та автоматизацію управлінських процесів, впровадження міжнародного досвіду та стандартів, посилення державного контролю і регулювання, а також активізацію ролі бізнесу та громадських організацій у сфері безпеки праці. Реалізація цих напрямів забезпечить не тільки зниження витрат підприємств, пов'язаних з гiлjkf наслідків травматизму, але й значне підвищення ефективності аграрного виробництва і посилення конкурентоспроможності галузі на міжнародному рівні.

Особливої уваги потребує питання вдосконалення процесу підбору, організації та проведення навчання працівників щодо правильного використання засобів індивідуального захисту (ЗІЗ). В аграрній сфері застосування ЗІЗ має критичне значення через постійний контакт працівників з небезпечними агрохімікатами, біологічними речовинами, пилом, шумом та вібрацією. Відповідно до «Мінімальних вимог щодо безпеки і здоров'я працівників під час використання засобів індивідуального захисту на робочому місці» (затверджених наказом Мінсоцполітики України №1804 від 29.11.2018 р.) [5], роботодавці зобов'язані не лише забезпечити працівників необхідними ЗІЗ, але й регулярно проводити відповідні інструктажі та навчання з правильного застосування, догляду та зберігання таких засобів. Необхідність регулярної актуалізації навчальних програм, застосування інтерактивних форм проведення занять, тренінгів і практичних вправ є обов'язковою умовою підвищення загального рівня культури безпеки на підприємствах аграрного сектору, що дозволить суттєво знизити показники травматизму та професійних захворювань у галузі.

Список використаних джерел:

1. Конвенція МОП №184 щодо безпеки та гігієни праці в сільському господарстві (2001). [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_504#Text
2. Закон України «Про охорону праці». [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>
3. ДСТУ ISO 45001:2019 (ISO 45001:2018, IDT). Системи управління охороною здоров'я та безпекою праці. Вимоги та настанови щодо застосування. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: https://zakon.isu.net.ua/sites/default/files/normdocs/dstu_iso_45001_2019.pdf
4. Правила охорони праці у сільськогосподарському виробництві. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1090-18#Text>
5. Мінімальні вимоги щодо безпеки і здоров'я працівників під час використання засобів індивідуального захисту на робочому місці: Наказ Міністерства соціальної політики України від 29.11.2018 №1804. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1494-18#Text>